

doctrină

A. SOCIETĂȚI ȘI ALTE GRUPURI

Despre aplicabilitatea unor dispoziții cu caracter penal cuprinse în legea societăților, în ipoteza unor fapte săvârșite de administratorul societății cu răspundere limitată

On the applicability of certain criminal provisions contained in company law in the event of acts committed by the director of a limited liability company

Prof. univ. dr. IOAN SCHIAU¹

□ Rezumat

Legea societăților (Legea nr. 31/1990) cere administratorilor societății comerciale să administreze patrimoniul acesteia cu diligența unui veritabil proprietar și le interzice să atenteze la integritatea acestui patrimoniu; printre asemenea dispoziții sunt și cele care îl împiedică pe administrator, în anumite situații, să se împrumute de la societate sau să obțină garanții din partea acesteia, uneori sub sancțiuni penale. În litigii aflate pe rolul instanțelor judecătorești s-a pus problema răspunderii penale a administratorilor societăților cu răspundere limitată pentru asemenea fapte. Acest studiu examinează, dintr-o perspectivă doctrinară, aplicabilitatea unor dispoziții cu caracter penal ale Legii societăților în ceea ce-i privește pe acești administratori.

Cuvinte-cheie: administratori, societate cu răspundere limitată, împrumuturi, răspundere penală.

□ Abstract

The Company Law (Law 31/1990) requires company directors to manage the company's assets as if they were their own and forbids them from damaging these assets. Among these provisions are those which, in certain situations, prevent directors from borrowing from or obtaining guarantees from the company,

¹ Dr. Ioan Schiau este profesor universitar asociat al Facultății de Drept din cadrul Universității Transilvania din Brașov, fondator al societății civile de avocatură SCHIAU PRESCURE TEODORESCU și un arbitru cu o îndelungată și amplă practică.

sometimes under criminal penalties. In litigation before the courts, the question of the criminal liability of directors of limited liability companies for such acts is frequently raised. This study examines the applicability of certain criminal provisions of the Companies Act to such directors of limited liability companies, from a doctrinal perspective.

Keywords: directors, limited liability companies, loans, criminal liability.

I. Punerea problemei

Interpretarea legii, fie ea judiciară sau doctrinară, urmărește să deslușească sensul, noima dispozițiilor legale, în vederea aplicării lor concrete la anumite situații de fapt, întrucât normele legale au întotdeauna un caracter general și impersonal; interpretarea legii constituie, astfel, o etapă obligatorie în procesul aplicării ei, scopul interpretării fiind tocmai stabilirea sensului voinței legiuitorului, exprimată prin dispozițiile legii².

Atunci când normele juridice a căror interpretare se impune sunt norme de drept penal, situate, e drept, în corpul unei legi aparținând sistemului de drept privat, interpretarea trebuie să aibă în vedere (și) exigențele și principiile proprii materiei penale. Potrivit prevederilor art. 15 C. pen., infracțiunea este fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o; astfel, ca regulă, fapta care constituie o infracțiune reprezintă o încălcare a legii, o nesocotire a unei interdicții legale.

În consecință, infracțiunea trebuie prevăzută de lege (fie ea penală, fie specială) întrucât nu orice faptă ce prezintă pericol social constituie o infracțiune. De aici și principiul legalității incriminării și pedepsei, potrivit căruia nu poate fi pedepsită o faptă dacă aceasta nu este prevăzută de lege (*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*)³.

Pe de altă parte, imperativul de securitate juridică pe care principiul legalității vine să îl garanteze impune ca norma de incriminare să fie redactată cu suficientă claritate, astfel încât orice persoană să poată determina dacă o acțiune intră sub imperiul acestei reglementări (*lex certa*)⁴. În consecință, ori de câte ori norma juridică cu caracter penal este neclară, aplicarea principiului legalității incriminării este afectată, iar norma penală urmează a fi supusă interpretării, *in bonam partem*, adică în favoarea evitării sancționării unei fapte a cărei săvârșire nu este interzisă de lege.

Scopul acestui studiu este de a interpreta anumite dispoziții cuprinse în art. 272 și art. 275 din Legea nr. 31/1990 – Legea Societăților (în continuare LS), dispoziții cu caracter penal care sancționează manifestarea unui conflict de interese evident între administratorul societății și societate, în condițiile în care faptele administratorului constituie infracțiuni de natură să aducă societății un prejudiciu.

² I.R. Urs, *Drept civil. Teoria generală*, Ed. Universității „Titu Maiorescu”, Facultatea de Drept, București, 2008, p. 78.

³ M.I. Michinici, M. Dunea, în *Noul Cod penal – Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, p. 6, disponibil la adresa: www.hamangiu.ro/upload/cuprins_extras/noul-cod-penal-comentarii-pe-articole_extras.pdf.

⁴ F. Streteanu, *Drept penal, Partea generală, suport de curs*, p. 12, disponibil la adresa <http://www.slideshare.net/exodumuser/8323820-curspenalgenerali>.

Problema care se ridică este aceea de a determina dacă sancțiunea reglementată de dispozițiile art. 272 alin. (1) lit. c) LS, respectiv de dispozițiile art. 275 alin. (1) lit. a) LS, pentru faptele acolo incriminate se aplică administratorilor tuturor formelor de societate sau numai administratorilor unora dintre aceste forme juridice ale societății și, mai ales, dacă ele se aplică și administratorilor unei societăți cu răspundere limitată, în ipoteza specifică studiată.

II. Dispozițiile art. 272 LS supuse interpretării

Textul art. 272 alin. (1) lit. c) LS este redactat astfel:

„Art. 272 – (1) Se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani ori cu amendă fondatorul, administratorul, directorul general, directorul, membrul consiliului de supraveghere sau al directoratului ori reprezentantul legal al societății care: [...]

c) se împrumută, sub orice formă, direct sau printr-o persoană interpusă, de la societatea pe care o administrează, de la o societate controlată de aceasta ori de la o societate care controlează societatea pe care el o administrează, suma împrumutată fiind superioară limitei prevăzute la art. 144⁴ alin. (3) lit. a), sau face ca una dintre aceste societăți să îi acorde vreo garanție pentru datorii proprii”.

Pentru buna înțelegere a textului articolului citat mai sus este utilă și redarea textului art. 144⁴ alin. (1) și (3) lit. a) LS, text la care face trimitere⁵ art. 272 alin. (1) lit. c) LS și care are următoarea redactare:

„Art. 144⁴ – (1) Este interzisă creditarea de către societate a administratorilor acesteia prin intermediul unor operațiuni precum:

a) acordarea de împrumuturi administratorilor;

b) acordarea de avantaje financiare administratorilor cu ocazia sau ulterior încheierii de către societate cu aceștia de operațiuni de livrare de bunuri, prestări de servicii sau executare de lucrări;

c) garantarea directă ori indirectă, în tot sau în parte, a oricăror împrumuturi acordate administratorilor, concomitentă ori ulterioară acordării împrumutului;

d) garantarea directă ori indirectă, în tot sau în parte, a executării de către administratori a oricăror alte obligații personale ale acestora față de terțe persoane;

e) dobândirea cu titlu oneros ori plata, în tot sau în parte, a unei creanțe ce are drept obiect un împrumut acordat de o terță persoană administratorilor ori o altă prestație personală a acestora. [...]

(3) Prevederile alin. (1) nu se aplică:

a) în cazul operațiunilor a căror valoare exigibilă cumulată este inferioară echivalentului în lei al sumei de 5.000 de euro; [...]”

În ipoteza studiată, urmează a fi supusă interpretării acea parte a textului art. 272 LS care face obiectul acestui studiu și care poate fi extrasă din ansamblul reglementării și redată, esențializat, astfel:

Art. 272 – (1) Se pedepsește [...] administratorul care [...]:

(c) se împrumută, sub orice formă, direct sau printr-o persoană interpusă, de la societatea pe care o administrează [...], suma împrumutată fiind superioară [...]

⁵ *Stricto sensu*, art. 272 alin. (1) lit. c) LS face trimitere doar la art. 144⁴ alin. (3) lit. a) LS dar, întrucât acest din urmă text face trimitere la alin. (1) al art. 144⁴ LS, ambele texte trebuie citite și examinate împreună.

(echivalentului în lei al sumei de 5.000 de euro), sau face ca una dintre aceste societăți să îi acorde vreo garanție pentru datorii proprii.

Problema care se ridică este aceea de a determina dacă sancțiunea reglementată de art. 272 alin. (1) lit. c) LS pentru fapta acolo incriminată se aplică și administratorilor societății cu răspundere limitată.

III. Dispozițiile art. 275 LS supuse interpretării

Textul art. 275 alin. (1) este redactat astfel:

„Art. 275 – (1) Se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an ori cu amendă administratorul, directorul general, directorul, membrul consiliului de supraveghere sau al directoratului care:

a) încalcă, chiar prin persoane interpușe sau prin acte simulate, dispozițiile art. 144³.

Pentru buna înțelegere a acestor dispoziții este utilă și redarea textului art. 144³ LS, la care fac trimitere dispozițiile art. 275 alin. (1) lit. a) din lege:

„Art. 144³ – (1) Administratorul care are într-o anumită operațiune, direct sau indirect, interese contrare intereselor societății trebuie să îi înștiințeze despre aceasta pe ceilalți administratori și pe cenzori sau auditori interni și să nu ia parte la nicio deliberare privitoare la această operațiune.

(2) Aceeași obligație o are administratorul în cazul în care, într-o anumită operațiune, știe că sunt interesate soțul sau soția sa, rudele ori afinii săi până la gradul al IV-lea inclusiv.

(3) Dacă prevederile actului constitutiv nu dispun altfel, interdicțiile stabilite la alin. (1) și (2), referitoare la participarea, la deliberarea și la votul administratorilor, nu sunt aplicabile în cazul în care obiectul votului îl constituie:

a) oferirea spre subscriere, către un administrator sau către persoanele menționate la alin. (2), de acțiuni sau obligațiuni ale societății;

b) acordarea de către administrator sau de persoanele menționate la alin. (2) a unui împrumut ori constituirea unei garanții în favoarea societății.

(4) Administratorul care nu a respectat prevederile alin. (1) și (2) răspunde pentru daunele care au rezultat pentru societate”.

În speță, urmează a fi supusă interpretării acea parte a textului art. 275 LS care face obiectul acestei opinii și care poate fi extrasă din ansamblul reglementării și redată, esențializat, astfel:

„Art. 275 – (1) Se pedepsește [...] administratorul care [...]:

a) încalcă, chiar prin persoane interpușe sau prin acte simulate, dispozițiile art. 144³”.

Cu alte cuvinte, legea pedepsește penal pe administratorul care are într-o anumită operațiune, direct sau indirect, interese contrare intereselor societății sau care știe că au asemenea interese soțul sau soția sa, rudele ori afinii săi până la gradul al IV-lea inclusiv și care nu îi înștiințează despre aceasta pe ceilalți administratori și pe cenzori sau auditori interni și nu se abține să ia parte la orice deliberare privitoare la această operațiune.

Problema care se ridică este aceea de a determina, pe calea interpretării, dacă sancțiunea reglementată de art. 275 alin. (1) lit. a) LS pentru fapta acolo incriminată se aplică și administratorilor societății cu răspundere limitată.

IV. Interpretarea dispozițiilor Titlului VIII din Legea societăților privind diverse contravenții și infracțiuni

Interpretarea sistematică a dispozițiilor art. 272 LS și 275 LS relevă că acestea sunt plasate în cadrul Titlului VIII – Contravenții și infracțiuni. Examinarea conținutului articolelor acestui titlu evidențiază că acestea reglementează și sancționează contravenții și infracțiuni care vizează fie doar anumite forme de societate, fie mai multe sau toate formele de societate⁶.

Astfel, de exemplu, prevederile art. 279 LS sunt, în mod evident, aplicabile doar în cazul societăților pe acțiuni, întrucât fac referire doar la acționari și la deținătorii de obligațiuni, noțiuni specifice acestor forme de societate.

Tot astfel, dispozițiile art. 280¹ LS sunt aplicabile doar societăților cu răspundere limitată și societăților pe acțiuni, întrucât fac referire doar la părți sociale și la acțiuni, titluri ce nu pot fi emise de societatea în nume colectiv sau de societatea în comandită simplă.

În schimb, dispozițiile art. 280³ LS sunt aplicabile tuturor formelor de societate, sancționând „*folosirea, cu știință, a actelor unei societăți radiate, în scopul producerii de consecințe juridice*”.

Există, însă, și o serie de dispoziții ale Titlului VIII LS care, deși, în mod evident, sunt aplicabile doar unor forme de societate, necesită o interpretare atentă, pe mai multe paliere, pentru a clarifica sensul lor. Astfel, de exemplu, dispozițiile art. 276 LS pedepsesc cenzorul care nu convoacă adunarea generală, în cazurile în care este obligat prin lege. Acest articol se aplică societăților pe acțiuni și doar unora dintre societățile cu răspundere limitată (celor care au mai mult de 15 asociați, unde numirea cenzorilor este obligatorie sau celor ai căror asociați au decis numirea unui cenzor); pentru restul societăților cu răspundere limitată aceste dispoziții nu sunt aplicabile. De asemenea, aceste dispoziții nu se aplică societăților în nume colectiv și în comandită simplă.

În fine, o mare parte a dispozițiilor Titlului VIII LS nu specifică forma societăților vizate de aceste prevederi și nici nu conțin elemente clare, explicite sau indubitabile, din care să rezulte forma societăților supuse lor, ceea ce face ca interpretarea sensului acestor dispoziții să fie mai dificilă și cu atât mai necesară.

În această categorie intră și prevederile art. 272 alin. (1) LS și cele ale art. 275 alin. (1) LS, care reglementează o infracțiune ai cărei subiecți activi sunt:

„*fondatorul, administratorul, directorul general, directorul, membrul consiliului de supraveghere sau al directoratului ori reprezentantul legal al societății*” (art. 272 LS), respectiv

„*administratorul, directorul general, directorul, membrul consiliului de supraveghere sau al directoratului societății*” (art. 275 LS),

fără ca legea să precizeze forma juridică a societății la care se referă.

În lipsa unor elemente certe de identificare a voinței legiuitorului, care să permită interpretarea literală a textului acestor articole, cea mai adecvată metodă de interpretare a acestuia este metoda logică.

⁶ În doctrină au fost semnalate asemenea distincții privind subiecții activi ai infracțiunilor reglementate de Legea nr. 31/1990, în raport de forma societății sau de modul ei de constituire; a se vedea, în acest sens, T. Prescure, în I. Schiau, T. Prescure, *Legea societăților comerciale nr. 31/1990. Analize și comentarii pe articole*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2024 (Comentariile Titlului VIII).

Un prim principiu de interpretare, propriu acestei metode, este acela fundamentat pe adagiul latin *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*, arătând că, acolo unde legea nu distinge, nici interpretul nu trebuie să distingă. Potrivit acestei metode de interpretare, în lipsa unei distincții, normele art. 272 și cele ale art. 275 LS se referă la toate tipurile de societate, indiferent de forma lor juridică.

O asemenea interpretare (care, în ipoteza studiată, ar fi simplă și simplistă) are, însă, o limită, indicată tot de un adagiu latin: *cessante ratione legis, cessat eius dispositio* sau *ubi cessat ratio legis, ibi cessat lex*. Cu alte cuvinte, potrivit acestui procedeu de interpretare logică, acolo unde rațiunile care au fundamentat o anumită soluție juridică încetează, încetează și aplicarea dispozițiilor sale. Or, așa cum rezultă din prevederile art. 272 alin. (1) și cele ale art. 275 din Legea societăților, acestea îmbracă ipoteze juridice distincte, fundamentate pe rațiuni diferite; din această perspectivă, principiul *ubi lex non distinguit* nu își găsește, deci, aplicare.

Așadar, examinând prevederile art. 272 și pe cele ale art. 275 LS din perspectiva metodei logice de interpretare, rezulta că acestea reglementează situații juridice diferite, care sunt coroborate, prin forța unor norme de trimitere, cu alte dispoziții ale legii. Sunt menționate, în acest sens, prevederile art. 144³ LS, cele ale art. 144⁴ LS, precum și cele ale art. 183 LS.

V. Interpretarea dispozițiilor art. 272 alin. (1) lit. c) LS

Reamintim că, în esență, aceste dispoziții prevăd:

Art. 272 - (1) Se pedepsește [...] administratorul care [...]:

(c) se împrumută, sub orice formă, direct sau printr-o persoană interpusă, de la societatea pe care o administrează [...], suma împrumutată fiind superioară [...] (echivalentului în lei al sumei de 5.000 de euro), sau face ca una dintre aceste societăți să îi acorde vreo garanție pentru datorii proprii.

Art. 272 alin. (1) LS reglementează, în cadrul a patru subpuncte, numerotate de la a) la d), ipoteze diferite care constituie latura obiectivă a infracțiunii speciale sancționate prin acest text de lege. În principiu, aceste ipoteze sunt grupate aici pentru că toate reprezintă metode prin care se diminuează patrimoniul societății, în favoarea autorului faptei sau a unei alte persoane, prin abuzul de bunurile sau de creditul societății⁷.

În afară de diferențe constând în procedee distincte de realizare a faptei culpabile, în prezența, prezumarea sau absența intenției ori a relei-credințe, în caracterul fraudulos sau scopul ilicit al faptei etc., aceste ipoteze mai sunt diferențiate și prin elemente certe sau implicite de trimitere la forma juridică a societății al cărei patrimoniu este afectat prin aceste fapte.

Astfel, chiar dacă enunțul art. 272 LS poate fi interpretat ca referindu-se la orice formă de societate (*ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*), prevederile alin. (1) lit. d) al acestui articol permit, cu siguranță, afirmația că această din urmă prevedere se aplică numai societăților pe acțiuni și societăților cu răspundere limitată.

Astfel, potrivit textului evocat, legea pedepsește fondatorul, administratorul, directorul general, directorul, membrul consiliului de supraveghere sau al directoratului ori reprezentantul legal al societății care:

⁷ Gh. Piperea, în St.D. Cărpenaru, S. David, C. Predoiu, Gh. Piperea, *Legea societăților comerciale, Comentariu pe articole*, ed. 4, pp. 1024 și urm.

„d) încalcă dispozițiile art. 183”.

Art. 183 LS este plasat în Titlul III LS (*Funcționarea societăților*), Capitolul IV (*Societățile pe acțiuni*), Secțiunea a VI-a (*Despre registrele societății și despre situațiile financiare anuale*). Această localizare a normei vizate indică faptul că dispozițiile art. 183 se aplică societăților pe acțiuni.

Aceleași dispoziții sunt aplicabile, însă, și societăților cu răspundere limitată, în temeiul normei de trimitere cuprinse în art. 201 alin. (2) LS, potrivit căroră:

„Dispozițiile prevăzute pentru fondurile de rezervă la societatea pe acțiuni, ca și acelea privitoare la reducerea capitalului social se aplică și societăților cu răspundere limitată”.

Se poate, deci, conchide că teza potrivit căreia prevederile art. 272 LS sunt aplicabile tuturor formelor de societate este ferm contrazisă, cel puțin în ceea ce privește ipoteza reglementată de alin. (1) lit. d) al acestui articol, care, în mod evident, se aplică numai societăților pe acțiuni și societăților cu răspundere limitată.

Examinarea dispozițiilor art. 272 alin. (1) lit. c) LS relevă că acestea se referă la două fapte distincte ale administratorului societății, chiar dacă ele se pot afla într-un anumit concurs infracțional:

(a) prima faptă se referă la luarea unui împrumut de către administrator de la societate (Prima Ipoteză);

(b) ceea de-a doua faptă se referă obținerea de către administrator, de la societate, a unei garanții pentru datorii proprii (A Doua Ipoteză).

Prima Ipoteză. Art. 272 alin. (1) lit. c) LS conține și el o normă de trimitere la un alt articol din Lege, în speță la prevederile art. 144⁴, respectiv la situația în care fondatorul, administratorul, directorul general, directorul, membrul consiliului de supraveghere sau al directoratului ori reprezentantul legal al societății:

„se împrumută [...] de la societatea [...], suma împrumutată fiind superioară limitei prevăzute la art. 144⁴ alin. (3) lit. a)”.

Art. 144⁴ LS este situat în cadrul Titlului III LS (*Funcționarea societăților*), Capitolul IV (*Societățile pe acțiuni*), Secțiunea a III-a (*Despre administrația societății*) și, astfel cum rezultă din textul citat la paragraful (18) de mai sus, reglementează o interdicție legală a creditării de către societatea pe acțiuni a administratorilor acesteia.

Această reglementare a art. 144⁴ LS este aplicabilă doar societății pe acțiuni, dintr-o multiplă perspectivă:

(a) din perspectiva interpretării sistematice a textului, în considerarea legăturii sale cu alte norme juridice, plasate împreună în capitolul dedicat reglementării societății pe acțiuni;

(b) din perspectiva prevederilor art. 197 alin. (4) LS, care arată că:

„(4) Dispozițiile privitoare la administrarea societăților pe acțiuni nu sunt aplicabile societăților cu răspundere limitată, indiferent dacă sunt sau nu supuse obligației de auditare”.

(c) din perspectiva prevederilor art. 80, art. 90 și ale art. 188 LS, care vizează regimul societății în nume colectiv și al societății în comandită simplă și care sunt redactate astfel:

„Art. 80 – Asociatul care, fără consimțământul scris al celorlalți asociați, întreprinde capitalul, bunurile sau creditul societății în folosul său sau în acela al unei alte persoane este obligat să restituie societății beneficiile ce au rezultat și să plătească despăgubiri pentru daunele cauzate”.

„Art. 90 – Dispozițiile art. 75, 76 alin. (1), art. 77, 79, 83, 84, 86 și 87 se vor aplica și societăților în comandită simplă, iar dispozițiile art. 80, 81, 82 și 85, asociațiilor comanditați.”

Art. 188 – (1) Administrarea societății este încredințată unuia sau mai multor asociați comanditați.

(2) Asociaților comanditați li se vor aplica dispozițiile prevăzute la art. 80-83, iar asociaților comanditari cele din art. 89 și 90.

Utilizând argumentul *per a contrario*, specific metodei interpretării logice, rezultă că prevederile mai sus citate permit creditarea asociaților-administratori de către societățile în nume colectiv și a administratorilor-asociați comanditați de către societățile în comandită simplă și în comandită pe acțiuni, cu acordul scris al celorlalți asociați.

Fiind stabilit că prevederile art. 144⁴ LS sunt aplicabile doar societăților pe acțiuni, este necesar să se stabilească sensul trimiterii pe care prevederile art. 272 alin. (1) lit. c) LS o fac la această normă în Prima Ipoteză.

Conținând o normă de trimitere la un articol situat în capitolul dedicat societăților pe acțiuni, art. 272 alin. (1) lit. c) LS este susceptibil de două interpretări:

(a) fie că legiuitorul, făcând trimitere la art. 144⁴, se referă strict doar la cuantumul sumei împrumutate, fără să prezinte, deci, nicio semnificație faptul că reglementarea art. 144⁴ se aplică doar societăților pe acțiuni; cu alte cuvinte, trimiterea la art. 144⁴ trebuie interpretată restrictiv, această normă a legii fiind indicată doar ca un termen de referință monetară;

(b) fie că trimiterea la art. 144⁴ trebuie interpretată extensiv, în sensul că legiuitorul are în vedere ca această faptă să fie sancționată numai dacă este săvârșită de administratorul unei societăți pe acțiuni; *per a contrario*, ar rezulta că textul nu se aplică celorlalte forme de societate.

Prima interpretare pare a fi cea mai accesibilă, dar, în opinia mea, este și cea mai rudimentară; ea se bazează strict pe o interpretare literală, ignorând argumentele ce țin de o interpretare sistematică și logică.

Într-adevăr, se poate susține că referirea la art. 144⁴ LS este doar un instrument de fixare a sumei maxime ce poate fi împrumutată de administratorul societății, fără ca această faptă să constituie infracțiune.

Dar, potrivit prevederilor art. 50 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, atunci când, în corpul unei legi, o normă este complementară altei norme, pentru evitarea repetării în text a acelei norme, se va face trimitere la articolul care o conține. Or, pare excesiv ca legiuitorul să folosească o normă de trimitere doar ca să indice o sumă atunci când regula legală este că norma de trimitere trebuie utilizată doar pentru evitarea repetării unui reglementări.

De aceea, în considerarea strânsei legături (complementare) dintre textul care conține o normă de trimitere și textul la care trimite această normă, consider că există o serie de argumente de interpretare sistematică și logică, precum și teleologică, ce pot fi aduse în sprijinul tezei că prevederile art. 272 alin. (1) lit. c) LS (Prima Ipoteză) sunt aplicabile doar fondatorului, administratorului, directorului general, directorului, membrului consiliului de supraveghere sau al directoratului ori reprezentantului legal al societății pe acțiuni.

Fapta prevăzută de art. 272 alin. (1) lit. c) LS (Prima Ipoteză) reprezintă încălcarea unei interdicții expres reglementate de art. 144⁴ LS, interdicție care se aplică exclusiv administratorilor societății pe acțiuni. O asemenea interdicție nu este

reglementă de Legea nr. 31/1990 în ceea ce privește celelalte forme de societate. Dimpotrivă, în cazul societății în nume colectiv și al asociațiilor comanditați ai societății în comandită simplă (art. 80 și art. 90 LS) creditarea de către societate a asociațiilor administratori este permisă în anumite condiții (a se vedea par. 31 de mai sus).

În aceste condiții, ar fi absurd ca legea să reglementeze printr-o normă [art. 272 alin. (1) lit. (c) LS] o sancțiune penală pentru o faptă pe care o permite printr-o altă normă, situată în aceeași lege (art. 80, art. 90 și art. 188 LS). Aceasta ar contrazice flagrant principiul *lex certa*, potrivit căruia norma de incriminare trebuie să fie redactată cu suficientă claritate, astfel încât orice persoană să poată determina dacă o acțiune intră sub imperiul acestei reglementări. Or, cum ar putea anticipa asociatul administrator al unei societăți în nume colectiv că ar urma să fie sancționat penal pentru o acțiune pe care legiuitorul o îngăduie în anumite condiții?

De aceea, în opinia mea, este evident că sancțiunea prevăzută de art. 272 alin. (1) lit. c) LS pentru fapta care constituie Prima Ipoteză nu are aplicabilitate generală (la toate formele de societate), întrucât nu se aplică administratorilor-asociați din societățile în nume colectiv și nici comanditaților care au calitatea de administratori în societățile în comandită (simplă sau pe acțiuni) atunci când suma a fost împrumutată cu acordul scris al celorlalți asociați. Rămâne de examinat, deci, aplicabilitatea prevederilor art. 272 alin. (1) lit. c) LS în privința administratorilor societății cu răspundere limitată.

În această privință, răspunsul cel mai simplu ar putea fi acela că acolo unde legea nu distinge nici interpretul nu poate distinge, astfel încât, în lipsa unei derogări exprese sau a unor dispoziții contrare, s-ar putea afirma că prevederile art. 272 alin. (1) lit. c) LS (Prima Ipoteză) sunt aplicabile tuturor celorlalte forme de societate, deci și în cazul administratorilor societății cu răspundere limitată.

Pe de altă parte, o serie de argumente de interpretare logică și chiar literală se opun unei asemenea concluzii:

(a) Legea nr. 31/1990 nu reglementează o interdicție ca societatea cu răspundere limitată să crediteze un asociat sau un administrator; o asemenea interdicție este reglementată numai în privința administratorilor societății pe acțiuni (art. 144⁴ LS). *Per a contrario*, în lipsa unei interdicții exprese, s-ar putea deduce că un administrator se poate împrumuta de la societatea cu răspundere limitată pe care o administrează.

(b) O interpretare în sensul că art. 272 alin. (1) lit. c) din lege se aplică și administratorilor societății cu răspundere limitată ar contrazice principiul *lex certa*, dar și principiul legalității incriminării și pedepsei. Sigur că nu tot ce nu este interzis de lege este permis, dar este impropriu și inacceptabil ca legea să sancționeze global, nediscriminatoriu o faptă pe care o incriminează doar în anumite condiții speciale (în speță, doar în cazul societății pe acțiuni). Cum ar putea prevedea administratorul unei societăți cu răspundere limitată că ar urma să fie sancționat penal pentru o faptă incriminată doar cu privire la administratorii societății pe acțiuni?

(c) Regulile privind administrarea societății pe acțiuni – inclusiv interdicțiile reglementate în sarcina administratorilor acestora – nu își găsesc aplicare în cazul societății cu răspundere limitată [art. 197 alin. (4) LS]; dispozițiile privitoare la administrarea societății pe acțiuni sunt situate în cadrul Titlului III LS (*Funcționarea societăților*), Capitolul IV (*Societățile pe acțiuni*), Secțiunea a III-a (*Despre administrația societății*), secțiune care cuprinde și art. 144⁴.

(d) Regimul juridic al administrării societății cu răspundere limitată se aseamănă mai mult cu cel al societății în nume colectiv decât cu cel al societății pe acțiuni, aspect

relevant, în primul rând, de multitudinea normelor care guvernează administrarea societății în nume colectiv [art. 75, art. 76, art. 77 alin. (1) și art. 79] din lege și care, în virtutea normei de trimitere cuprinse în art. 197 alin. (3) LS, sunt aplicabile și societății cu răspundere limitată; practic, toate normele care guvernează administrarea societății în nume colectiv sunt aplicabile societății cu răspundere limitată.

(e) Există, deci, un dublu argument împotriva extinderii regimului administratorilor societății pe acțiuni asupra administratorilor societății cu răspundere limitată: unul de text [art. 197 alin. (4) din lege] și unul interpretativ, dedus din prevederile art. 197 alin. (3) din lege.

f) Potrivit principiului *ubi idem est ratio, idem solutio esse debet* (unde se aplică același raționament, soluția trebuie să fie identică), normele de trimitere cuprinse în art. 272 alin. (1) lit. c) și în art. 275 alin. (1) lit. a) LS trebuie să fie interpretate în mod unitar. Atât art. 272 alin. (1) lit. c), cât și art. 275 alin. (1) lit. a) LS conțin o normă de trimitere, similară, în condițiile în care este evident că dispozițiile art. 144³ din lege (la care se face trimitere) se aplică doar societății pe acțiuni⁸; în consecință, pentru identitate de rațiune, și prevederile art. 272 alin. (1) lit. a) din lege (care trimit la art. 144⁴ din lege) sunt aplicabile numai societății pe acțiuni.

Dar cel mai puternic argument în favoarea tezei că textul art. 272 alin. (1) lit. c) LS nu se aplică societății cu răspundere limitată, ci doar societății pe acțiuni este acela al strânsei legături, de complementaritate, dintre cele două dispoziții ale unui act normativ legate printr-o normă de trimitere. În speță, mă refer la legătura dintre prevederile art. 144⁴ și cele ale art. 272 alin. (1) lit. c) LS.

Din perspectiva modului în care sunt redactate cele două norme legale rezultă că, practic, art. 144⁴ din lege reglementează interdicția, iar art. 272 alin. (1) lit. c) vine și sancționează fapta de a încălca această interdicție; astfel, un text reglementează latura obiectivă a infracțiunii (fapta administratorului societății pe acțiuni de a se împrumuta de la societatea pe care o administrează – art. 144⁴), iar altul califică din punct de vedere penal fapta și o pedepsește. Corelația, respectiv complementaritatea celor două texte sunt logice și justifică necesitatea unei norme de trimitere, care să releve legătura celor două texte în perspectiva normelor de tehnică legislativă avute în vedere la elaborarea actelor normative.

De altfel, și în doctrină⁹ s-a susținut că între prevederile art. 272 alin. (1) lit. c) și cele ale art. 144⁴ LS există o strânsă legătură, întrucât în comentariul prevederilor art. 272 LS s-a remarcat:

„[...] conținutul infracțiunii reglementate la punctul 3¹⁰ poate fi analizat și lămurit mai bine [...] prin raportare la prevederile art. 144⁴ [...].

Într-adevăr, prevederile art. 144⁴ prezintă elemente de noutate absolută pentru legislația societară românească, fiind deosebit de utile pentru analizarea și înțelegerea conținutului infracțiunii incriminate și pedepsite de art. 272 pct. 3”.

Această complementaritate își păstrează logica atât timp cât textul art. 272 alin. (1) lit. c) LS vizează doar ipoteza reglementată de art. 144⁴ din lege, adică aceea a administratorului societății pe acțiuni; această complementaritate își pierde logica în

⁸ Dar și societății în comandită pe acțiuni, în temeiul normei de trimitere cuprinse în art. 187 din Legea nr. 31/1990.

⁹ Gh. Piperea, în St.D. Cărpenaru, S. David, C. Predoiu, Gh. Piperea, *Legea societăților comerciale, Comentariu pe articole*, ed. 4, pp. 1024 și urm.

¹⁰ Actualmente art. 272 alin. (1) lit. c), în urma modificării Legii nr. 31/1990 prin Legea nr. 187/2012 – publicată la 12 noiembrie 2012, în vigoare de la 1 februarie 2014.

cazul formelor de societate cărora prevederile art. 144⁴ nu li se aplică. Potrivit principiului de interpretare *cessante ratione legis, cessat eius dispositio*, rezultă că în cazul celorlalte forme de societate decât societatea pe acțiuni, nemaexistând rațiunea contemplată de prevederile art. 144⁴ LS, încetează și aplicarea dispozițiilor art. 272 alin. (1) lit. c) din aceeași lege.

Există, deci, rațiuni pentru a examina cu mare atenție semnificațiile prevederilor art. 272 alin. (1) lit. c) LS, a căror deslușire implică argumente fundamentate pe diverse metode de interpretare.

Până la urmă, soluția interpretativă cea mai adecvată poate fi și cea mai simplă: dacă prevederile art. 272 alin. (1) lit. c) LS sancționează o faptă care în tot corpul Legii societăților este expres incriminată doar în cazul societății pe acțiuni (respectiv în cadrul art. 144⁴ LS), de ce s-ar justifica aplicarea acestei sancțiuni și administratorilor altor forme de societate:

(a) în cazul cărora această faptă nu este interzisă de normele care reglementează regimul juridic al administrației acestora? și

(b) în lipsa unor argumente contrare, care permit interpretarea că toate cele patru ipoteze [a)-d)] ale art. 272 alin. (1) LS ar trebui să primească un tratament unitar, deși sunt atât de diferite?

În concluzie, opinia mea, fundamentată pe argumente cu puternică forță interpretativă, prezentate mai sus, este că prevederile art. 272 alin. (1) lit. c) LS care sancționează pe administratorul care se împrumută de la societate cu încălcarea prevederilor art. 144⁴ LS nu sunt aplicabile administratorilor societății cu răspundere limitată.

A Doua Ipoteză. Aceeași normă a art. 272 alin. (1) lit. c) LS sancționează și pe administratorul care face ca a) societatea pe care o administrează sau b) o societate controlată de aceasta ori c) o societate care controlează societatea pe care el o administrează să îi acorde vreo garanție pentru datorii proprii.

În A Doua Ipoteză, legea nu mai face nicio trimitere la alt text al Legii societăților, întrucât trimiterea la art. 144⁴ LS se referă numai la administratorul care se împrumută de la una din aceste societăți. Potrivit principiului *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*, mesajul acestui text pare clar și indică răspunderea administratorilor societății indiferent de forma juridică a acestei entități; astfel, acest text este aplicabil și răspunderii administratorului societății cu răspundere limitată.

Totuși, o serie de aspecte, prezente sau absente, pun în discuție opțiunea legiuitorului de a incrimina această faptă și în cazul administratorilor societăților de persoane (în nume colectiv și în comandită simplă), precum și în cazul administratorilor societăților cu răspundere limitată.

În primul rând, Legea societăților nu interzice, expres sau implicit, ca societatea cu răspundere limitată să emită garanții pentru acoperirea datoriilor administratorului societății. O asemenea interdicție există doar în privința administratorilor societății pe acțiuni și ai societății în comandită pe acțiuni (art. 144⁴ LS). Dimpotrivă, în cazul societăților în nume colectiv, în comandită simplă și cu răspundere limitată, o asemenea interdicție nu există. Cu alte cuvinte, dispozițiile art. 272 alin. (1) lit. c) LS, A Doua Ipoteză, sancționează o faptă care nu este interzisă de lege.

În al doilea rând, în timp ce dispozițiile art. 272 alin. (1) lit. c) LS (Prima Ipoteză) sancționează fapta administratorului care se împrumută de la societate cu sume mai mari decât echivalentul în lei al sumei de 5.000 de euro, dispozițiile care regle-